

немає жорсткого розподілу гендерних ролей та можливий взаємний обмін ролями, існує гнучкий варіант розподілу сімейних обов'язків та видів діяльності, рішення приймаються колегійно, конфлікти вирішуються не з позицій сили, а за допомогою компромісу. Проте слід визначити, що егалітарні установки більшою мірою виражені у жінок, ніж чоловіки.

Отже, сильні сім'ї мають відкриті лінії спілкування, де всі члени сім'ї відчувають себе почутими та поважними. Один із найкращих способів зміцнити свою сім'ю – розвинути свої навички слухання та навички інших членів сім'ї. Поки ми не чуємо один одного, ми не зможемо побудувати гармонійні стосунки.

Список використаних джерел:

1. Бакланова О. Э. Согласованность супружеских ролей как фактор развития продуктивных брачно-семейных отношений: автореф. дис. канд. психол. наук.: 19.00.13. СПб., 2012. 25 с.

2. Кляпець О. Шлюбно-сімейні настановлення молоді як чинник вибору здорового способу життя. *Соціальна психологія*. 2005. № 6 (14). С. 151.

3. Baxter, L. A. (2010). The dialogue of marriage. *Journal of Family Theory and Review*. 2. P. 370–387.

4. Dush, C. M. K., Taylor, M. G., & Kroeger, R. A. (2008). Marital happiness and psychological well-being across the life course. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 57(2), 211–226. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2008.00495.x>

Науковий керівник: к.психол.н., доцент Тат'яничков А. О.

Гринюк Юлія Олександрівна

*студентка 2-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЖІНОК, ЯКІ ЗАЗНАЛИ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

До кінця ХХ століття законодавчо і на практиці захист від домашнього насильства був практично відсутнім у більшості країн. Тільки у 1993 році ООН випустила документ під назвою «Стратегія боротьби із насильством в родині: довідкове керівництво». Першим

документом, який давав пряму правову заборону щодо насильства жінок, стала Стамбульська конвенція 2014 року. Уявлення про те, що насильство є тільки в соціально неблагополучних сім'ях, сучасні дослідники вважають необґрунтованим міфом суспільної свідомості [1, с. 9]. Будь-яке насильство над особистістю – це сильний психотравмуючий фактор, який здатен породити суттєвий дисбаланс між станом внутрішніх адаптаційних механізмів та зовнішніми викликами, що несе життєва ситуація. Такий дисбаланс може викликати значні за ступенем тяжкості й глибиною емоційні порушення [1, с. 10].

Тому, для оцінки рівня особистісної тривожності жінок, які зазнали насильства нами було застосовано діагностичну Шкалу тривоги Ч. Д. Спілбергера (в адапт. Ю. Л. Ханіна) Спілбергера-Ханіна, де було визначено рівень особистісної та ситуативної тривожності у досліджуваних. За даними діагностики в групі № 1 (особи, що зазнали насильства в сім'ї) помірна особистісна тривожність спостерігається у 4 осіб (13% від загальної кількості обстежених), високий рівень виявлено у 24 осіб (80%); дуже високий – у 2 осіб (6%). Реактивна тривожність виявлена у 12 осіб (39%). У групі № 2 виявлена помірна особистісна тривожність у 28 жінок (94%) жінок, у 2 жінок (6%) – низький рівень особистісної тривожності.

Для перевірки депресивних станів було використано Шкалу депресії (в адапт. Т. І. Балашової). За результати дослідження рівень депресії на момент дослідження жінок групи № 1, які зазнають домашнього насильства 27 (90%) респондентів мають депресію і 3 особи (10%) мають легку депресію ситуативного або невротичного генезу. У порівняльній групі – група № 2–4 (13%) перебувають у стані без депресії, 21 особа (71%) має легку депресію ситуативного або невротичного генезу, 5 жінок (16%) перебувають у стані замаскованої депресії або субдепресії.

За дослідженням ступеня суб'єктивного контролю відбувалося за допомогою тест-опитувальника «Рівень суб'єктивного контролю» (Є. Ф. Бажин, Є. О. Голинкін, А. М. Еткінд) було визначено ступінь суб'єктивного контролю жертв насильства та жінок, які ніколи не були жертвами домашнього насильства для оцінки рівня суб'єктив-

ного контролю в різних ситуаціях. Так, за результатами тестування за загальною шкалою інтернальності в групі № 1 12 осіб (38%) мають високий показник і 18 осіб (62%) низький рівень показника. У порівняльній групі № 2 високий показник був виявлений у 17 осіб (57%), низький – у 13 жінок (42%).

Для визначення емоційно-оцінного ставлення жінок до себе, їх самооцінки було діагностовано за допомогою методики «Особистісний диференціал» (варіант, адаптований в НДІ ім. В. М. Бехтерева). Самооцінка («О» фактор – фактор оцінки: самоповага-самоприпинення) має високі значення в основній групі № 1 у 22 осіб (74% випробовуваних), вказують на те, що досліджувані приймають себе як особистість, задоволені собою, позитивно оцінюють свої якості. Низькі значення фактора «О» у 8 (26% випробовуваних), з них 12% мають особливо низькі значення. У групі № 2 високі значення у 25 осіб (84%), низькі значення у 5 осіб (16%).

Наступним кроком дослідження було діагностика властивостей особистості за Фрайбурзьким особистісним опитувальником (FPI). Дослідження показало, що жінки, які зазнали домашнього насильства, мають: у 28 осіб (93,3%) високий ступінь невротизму; високий показник спонтанної агресії у 24 жінок (79,9%); високий ступінь депресії у 22 осіб (73,2%); високий рівень дратівливості у 26 жінок (86,6%); рівень комунікабельності: 6 (20,1%) жінок мають низький рівень комунікабельності, 9 осіб (30,9%) – середній, 15 осіб (49%) – високий; низький рівень збалансованості, що свідчить про вразливість жінок до впливу стресових факторів: у 16 осіб (53,6%) показник рівноваги середній, у 14 осіб (46,4%) високий; у 8 (26,8%) жінок ступінь сором'язливості середній, у 22 осіб (73,2%) – високий; 8 (26,8%) жінок мають низький рівень відкритості, 10 осіб (33,5%) мають середній рівень 39,7%; значна екстраверсія та значна інтроверсія (за шкалою X – 5,13). Інтровертність виражена у 6 (20,1%) жінок, екстраверсія – у 8 осіб (26,7%); 16 осіб (53,2%) даний показник має середні значення; високий рівень емоційної лабільності у 26 (86,6%) осіб; високий рівень фемінізму мають 28 осіб (93,3%).

Таким чином, жінки, які пережили домашнє насильство, характеризуються високим рівнем невротизму, спонтанної агресії, депресії, дратівливостю, сором'язливістю, емоційною лабільністю фемінізму, низьким рівнем врівноваженості та помірним рівнем реактивної агресії. Ступінь відкритості, комунікабельності, екстраверсії, інтровертності у жінок різна.

Отже, на підставі отриманих даних можна припустити, що для жінок, які зазнали домашнього насильства – характерна схильність сприймати загрозу своїй самооцінці й життєдіяльності у великому діапазоні ситуацій і реагувати дуже вираженим станом тривожності, що дає підставу припускати появу стану тривожності в різних життєвих ситуаціях. Для жінок, які не були жертвами домашнього насильства – притаманний низький рівень тривожності, більшою мірою властиве позитивне сприйняття себе, почуття комфорту і безпеки в навколишньому світі та серед людей.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми сімейного насильства: монографія / Перцева Т.О., Огоренко В.В., Кожина Г.М., Зеленська К.О., Носов С.Г., Терьошина І.Ф., Гненна О.М., Мамчур О.Й., Тимофєєв Р.М., Шорніков А.В.; за заг. ред. проф. Т.О. Перцевої та проф. В.В. Огоренко. Дніпро, 2021. 188 с.

Науковий керівник: д.психол.н., професор Лефтеров В. О.

Зозуля Дар'я Сергіївна, Чопікян Стелла Теймуразівна
студентки 2-го курсу факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕМОЦІЙНИЙ ОБМІН ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОГО СПІЛКУВАННЯ

Процес спілкування є складним багатограним соціальним явищем, що неможливо описати однозначно. І його дослідження є чи не найголовнішим завданням, що стоїть перед наукою, оскільки всі люди знаходяться у щільному соціальному взаємозв'язку, якість та ефективність якого досить часто залежить від емоцій, які переживають люди.